

N:o 6.

Ank. till Riksd. Kansli d. 18 Febr. 1868, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om antagande af en författning angående bouppteckningars och arfskiftens upprättande i stad

Omförmälda nådiga Proposition, hvilken, åtföljd af Stats-Rådets och Högsta Domstolens i ämnet förda protokoll, blifvit af begge Kamrarne till Lag-Utskottets behandling öfverlemnad, är af följande lydelse:

Sedan Rikets Ständer i underdånig skrifvelse den 18 Februari år 1863 tillkännagifvit, det de för sin del ansett, att den enligt 9 Kap. 1 § och 12 Kap. 2 § Ärfda-balken, med dithörande författningar, städernas magistrater tillagda rättighet att, der ej annorlunda vore stadgadt, förrätta bouppteckningar och arfskiften och derfor uppbära arfvoden, borde upphöra och städernas innevånare i detta hänseende tilläggas samma rätt, som tillkommer Rikets öfriga innevånare, att nemligen sjelfva kalla gode män till dylika förrättningar verkställande, men att hinder härför funnits möta deri, att förenämnda arfvoden utgjorde en väsentlig del af magistraternas aflöning, hvarför Rikets Ständer i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärd till beredande af ersättning åt vederbörande städers magistrater för den sportelinkomst de genom den föreslagna förändringen kunde komma att förlora och sedermera framställa nådig Proposition om den förändring i allmän lag, som för det afsedda ändamålet vore nödig — så hafva i anledning häraf upplysningar blifvit infordrade angående beloppet af den inkomst, städernas magistrater under sednaste åren genom ifrågavarande sportler uppburit, äfvensom städernas innevånare blifvit hörde, huruvida de ville åtaga sig att bereda magistratspersonerne ersättning för upphörande af nämnda sportler; och har af de till följd häraf inkomna yttranden visat sig, bland annat, dels att ifrågavarande afgifter, hvilka i de flesta städer, såsom af ålder varit vanligt, ingå bland magistratspersonernas

löningsförmåner, dock på åtskilliga ställen till någon del eller helt och hållet användas till andra ändamål, dels ock att, under det innevånarne i större delen af Rikets städer samtyckt att utgifva ersättning för den minskning i inkomster, som genom den föreslagna förändringen skulle uppstå, dervid dock på flera ställen särskilda vilkor blifvit vid nämnda medgifvande fästade, så hafva i ett ej obetydligt antal städer innevånarne vägrat att sådan ersättning utgifva.

Då sålunda hinder fortfarande lärer böra anses möta för den föreslagna förändringens genomförande på en gång i alla Rikets städer, men sådant genomförande lämpligen bör kunna ske för hvarje särskild stad, allteftersom ersättning beredes för de inkomster, hvilka hittills genom boupptecknings- och arfskiftesarfvoden influat, vill Kongl. Maj:t alltså, med öfverlemnande af Högsta Domstolens i ämnet förda protokoll, jemlikt 87 § Regeringsformen, till Riksdagens antagande framlägga följande förslag till

Förordning

angående bouppteckningars och arfskiftens upprättande i stad.

Stadgandet i 9 Kap. 1 § Ärfda-balken, att vid uppteckning af egendom som finnes i bo, lydande under stadsdomstol, eller utgöres af fastighet i stad, borgmästare och råd skola nämna två eller flere redlige män, som egendomen uppteckna och värdera, må, efter Konungens förordnande, upphöra att gälla i afseende å bouppteckning i den stad, hvarest afgifter för bouppteckningars och arfskiftens förrättande icke vidare tagas i beräkning till bestridande af löner eller andra allmänna utgifter; egande derefter sterbhusdelegare att till så väl uppteckning och värdering af egendomen, som ock till arfskifte kalla gode män, på sätt som stadgadt är om bo, hvilket under stadsdomstol ej lyder.

Genom ofvanberörda underdåniga skrifvelse hafva Rikets Ständer erkänt behovet af en lagförändring i omförmälda syftning, och skälen härför äro: dels att den enligt nu gällande lag städernas magistrater tillagda rättighet att, der ej anorlunda är stadgadt, förrätta bouppteckningar och arfskiften och därför uppbära arfvoden, är till sjelfva sin grund obillig, då vissa klasser af städernas innevånare derigenom pålagts ett tvång och en beskattning, hvarifrån andra klasser inom stadskommunerna likasom Rikets alla öfrige innebyggare äro fritagne; att grunden för bouppteckningsprocenten, som beräknas efter summa inventarii, utan afdrag för skulderna, likaledes är obillig, så att det lätteligen kan inträffa, att den behållning, som eljest skulle uppstått, helt och hållet åtgår till bouppteckningsarfvodet, — ja, att boet till och med just för detta arfvode måste afträdas till konkurs; samt att det jemnande af rättigheter och skyldigheter i öfrigt, som under sednare tider

blifvit tillvägabragt mellan städernas innevånare, påkallar likställighet jemväl i nu ifrågakomna hänseende.

På sätt handlingarne utvisa hafva innevånarne i 37 af Rikets städer vägrat att utgifva ersättning för den minskning i inkomster, som genom ifrågställda förändringar skulle uppstå för magistratspersonerne, hvaremot i öfriga 48 städer innevånarne till sådan ersättnings utgifvande samtyckt, på åtskilliga ställen dock endast under vissa vilkor.

Med afseende å det hinder, som sålunda mött för förändringens genomförande på en gång i alla Rikets städer, har Kongl. Maj:t, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Högsta Domstolens yttrande i ämnet, för frågans lösning begagnat en utväg, som synes vara den lämpligaste; och får Utskottet derföre vördsamt tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande Proposition.

Stockholm den 17 Februari 1868.

På Utskottets vägnar:

Eric Sparre.

Reservationer:

af Herr *Lemchen*;

af Herr *Bergström*: "När en person aflider och lemnar efter sig egendom, är det af vigt både för delegare i sterbhuset och för borgenärer, att egendomen upptecknas och värderas. Lagstiftarens vårdnad bör derföre ligga derå, att sådana förrättningar varda verkställda med all möjlig omsorg och skicklighet. För afseende derå måste, enligt min tanke, den abstrakta frihetens anspråk vika. Så har ock skett i våra grannländer, Danmark och Norge, der, såsom bekant är, uppteckning och värdering utaf afliden persons qvarlåtenskap är en judiciel förrättning, som tillkommer den så kallade "Skifteretten". Enahanda omvårdnad har Franska lagstiftningen egnat ifrågavarande rättsärende. Man behöfver, för att finna detta, blott genomläsa 2:dra boken 4:de titeln af "Code de procedure civile", som föreskrifver iakttagande vid bo-uppteckning af alla de formaliteter, som den har gemensamma med andra notariatsurkunder, och dertill af åtskilliga andra, hvilka fullständigt uppräknas och beskrifvas. Deremot har vår lag i allmänhet till förmån för friheten uppoffrat rättsäkerheten uti ifrågavarande afseende. Den äldre lagkomitéen, hvilken icke med fog kan beskyllas för inskränkt uppfattning eller trångbröstade åsigter i lagstiftningspolitiken, klagar deröfver, att den frihet, som tillkommer delegare i bo, lydande under annan domstol, än stadsdomstol, eller i arffallen fastighet å landet,

att

att till boupptecknings- och värderingsman utse hvem de vilja, icke beredt åsyftad fördel, utan i stället åstadkommit stora olägenheter. Arfvingar hade stundom lemnat sitt förtroende åt personer, hvilka icke varit skicklige att verkställa det dem gifna uppdrag. Då uppteckning af död mans bo icke förrättades med urskilning, förfelades dess ändamål att, så vidt ske kunde, grundlägga en säker kännedom om sterbhusets tillhörigheter samt dessas beskaffenhet och värde; hvadan också de, som hade del eller anspråk i boet, saknade den nödiga vägledning, hvarigenom oredor och tvister för framtiden kunde förekommas. Erfarenheten vittnade, att ganska många bland de vid domstolarne å landet förekommande rättegångar ledt sitt ursprung från felaktiga bouppteckningar och derpå grundade oriktiga arfskiften samt att det ofta varit svårt att efter längre tids förlopp erhålla tillförlitliga upplysningar om boets tillstånd vid dödsfallet. Genom Kongl. Brevet den 27 Maj 1801 vore väl stadgadt, att härads höfdingarne skulle, vid boupptecknings- och skiftesinstrumenternas emottagande, noga tillse, att icke okunnige och oskicklige personer finge med sådana förrättningar sig befatta; men då denna tillsyn förutsatte en förtidig granskning, som, utan närmare kännedom om boet, icke kunde blifva fullständig, hade någon påföljd deraf sällan egt rum i andra fall, än der uppenbara fel i formen genast visat sig. Att förordna ny bouppteckning hade ofta funnits leda till betänkliga följder, isynnerhet då sterbhuset varit obemedladt eller med gäld besväradt.

För min del tvekar jag icke att instämma i anförda klagan; likasom jag tror, att hvar och en, som förvaltats domare-embete å landet, skall erkänna befohgenheten af densamma. Annorlunda och bättre hafva deremot förhållandena gestaltat sig i städerna till följd af den städernas magistrater tillagda rättighet att, der ej annorlunda vore stadgadt, förrätta bouppteckningar och arfskiften. Det sätt, hvarpå dessa förrättningar i städerna verkställes, har i allmänhet icke gifvit anledning till klander eller föranledt rättegångar; och äfven det fattigaste bo har icke kommit att sakna laglig behandling. Visserligen finnas i städerna sterbhus, hvori delegarne på grund af undantagsstadganden åtnjuta enahanda frihet uti ifrågakarande afseende, som sterbhusdelegare å landet. Men vanligen äro delegarne i sådana sterbhus så upplyste, att de till fullo inse vådan af att lemna sitt förtroende åt okunnige och oskicklige boutredare; hvarföre de anförtro förvaltningen antingen åt någon magistratsperson eller annan lika sakkunnig. Huru önskvärdt således det än kan vara, att i ett ämne, som faller under allmänna lagen, likhet i bestämmelser må råda; finner jag dock olämpligt att tillvägbringa sådan likhet derigenom, att man inom de rättskretsar, hvarest ett bättre tillstånd eger rum, inför det sämre, som råder i allmänhet. Heldre hade likheten, om den nu nödvändigt skolat genomföras, bort åstadkommas på det sätt, lagkomiteén föreslagit, eller genom antagande af ett så lydande stadgande:

“Så å landet, som i stad, skola kunnige och redlige män tillsatte vara att

boutredningar inom domsagan hålla. Af dessa kallen sterbhusdelegare en att bouppteckning förrätta. Åsämjas sterbhusdelegare att låta bouppteckning förrättas af annan person, den de hafva förtroende till; anmälen det hos Rätten; och varde han förordnad, der ej Rätten pröfvar honom till den befattning ej skicklig vara. Den, som bouppteckning förrättar, tage sig till biträde tvänne andra män, som ojäfvige äro“.

Genom ett sådant stadgande skulle man å ena sidan hafva tillgodosett frihetens anspråk och å den andra icke uppoffrat rättssäkerheten. Rikets åren 1862 och 1863 församlade Ständer beträdde en annan väg, på hvilken jag för min del icke vill följa dem; helst den formela likheten i lagbestämmelser rörande förevarande ämne ändock icke, på sätt af Kongl. Maj:ts Proposition inhemtas, kan vinnas. Jag är nemligen öfvertygad, att många af de städer, hvilka vägrat att lemna sina magistrater ersättning för den mistning af sportler, som af den nya lagens antagande skulle blifva en följd, dervid hufvudsakligen åsyftat att åt sig bevara det goda, som gällande lagstiftning bereder dem, och förekomma införande af ett sämre tillstånd. Sådant var åtminstone förhållandet med den största af de tvänne städer, hvilka jag har äran representera. Det må vidare betvivlas, huruvida för sterbhus i de städer, som förklarar sig vilja ingå på den nya ordningen, någon ekonomisk vinst uppstår. Hvarje till kommunen skattskyldig får deltaga i utgörande af den årliga sportelersättningen åt magistraten; och när dödsfall inträffar, måste sterbhuset gälda arfvode för uppteckningen. Huru uppteckningsmannen än må vara, icke verkställer han förrättningen för intet. I de flesta fall lærer det väl blifva en magistratsperson, som undfår uppdraget. Således minskas magistratens tjenstegöromål vid oförminskade löneinkomster; jemte det tillfälle beredes den till enskild förtjenst på förrättningar, hvilka tillförene utgjorde delar af dess tjenstegöromål.

Ehuru Rikets Ständers skrifvelse den 18 Februari 1863 innebar giltig anledning för Regeringen att framlägga ifrågavarande lagförslag, och ehuru jag emot detsamma i formelt afseende icke har det ringaste att anmärka; finner jag mig dock, på grund af hvad här ofvan blifvit anfördt, föranlåten tillstyrka,
att Riksdagen icke måtte bifalla förevarande lagförslag.“

I denna reservation instämde Grefve *Sparre* och Herr *Hessle*.